

OZDOBNY (146) *ai*

ozdobny (145), **ozdobien** (1).

Oba o jasne.

comp i sup (14+1) (nã)ozdobni(e)jszy.

sg m N ozdobny, ozdobniejszy, nãozdobniejszy (26). $\diamond$ *G* ozdobn(e)go, ozdobniejsz(e)go (4). $\diamond$ *A* ozdobny (6). $\diamond$ *I* ozdobnym (7). $\diamond$ *f N* ozdobnã, ozdobniejszã (18). $\diamond$ *G* ozdobnej (4); -ej (1), -(e)j (3). $\diamond$ *A* ozdobnã, ozdobniejszã (9). $\diamond$ *I* ozdobnã (5). $\diamond$ *L* ozdobn(e)j (1). $\diamond$ *n N (attrib)* ozdobné, ozdobniejszé (10); -é (1), -(e) (9); ~ (*praed*) ozdobno (1). $\diamond$ *G* ozdobn(e)go (2). $\diamond$ *A* ozdobné (5); -é (1), -(e) (4). $\diamond$ *I* ozdobnym (2). $\diamond$ *L* ozdobnym (1). $\diamond$ *pl N m pers* ozdobni (1). *subst* ozdobn(e), ozdobniejsz(e) (8). $\diamond$ *G* ozdobnych (3). $\diamond$ *D* ozdobnym, ozdobniejszym (2). $\diamond$ *A m an* ozdobn(e) (1). *subst* ozdobné, ozdobniejszé (13); -é (1), -(e) (12). $\diamond$ *I m* ozdobnymi (2) *StryjWjaz*, *SzarzRyt*, ozdobn(e)mi *RejZwierc* (2). *f* ozdobnymi (1) *KrowObr*, ozdobn(e)mi (1) *RejZwierc*. *n* ozdobnémi, ozdobniejszémi (5); -émi (2), -(e)mi (3). $\diamond$ *L* ozdobnych (6).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde także XVII w.

I. Przymiotnik od „ozdoba” (115) :

1. Piękny, urodziwy, wspaniały, wybitny, chlubny, zaszczytny (o wyglądzie zewnętrznym istot żywych; walorach i postępowaniu człowieka); decorus, speciosus Vulg, Calep, Cn (64) : Zamoyłki też Stároftã Bełłki s poczty fwymi/ Inłzych wielkość iechãłã/ kftãłty ozdobnymi. *StryjWjaz* B3v; Tobie włofy ozdobné łwoie rołczofãłã Nadobna Kátãrzynã *KochEpit* A2v; Decorus, Pulcher, decens, honestus, conveniens, consonus – Cudny, ozdobny. *Calep* 292a, 292a; iãwnie to baczymy/ Iãko ty kwitniełz dãry ozdobnymi/ Zrownãłãł łtanem z włtydliwã Dããna [!]/ Zrownãłãł twarzã z Wenerã rožãnã. Mnieyłza od ciebie Pãllãł w obyczãie/ W kołdey twey łprawie Charis łie znãc dãie *SzarzRyt* D3.

W połączeniach szeregowych (2): bo zã thãkã przyiemnołciã [pryzrodzonq]/ włzytki łprawy/ włzytki połłepki iego [dworzanina]/ hnet ozdobnieyłze/ hnet drołłzłze/ hnet chwãlebnieyłze bẽdã. *GórnDworz* D2v; *PapUp* I2.

Wyrażenia: [»ozdobna okrasa«: łprawiz łzãty łwięte Aaronowi brãtu twoiemu ku ozdobney okráłie iego [in gloriom et decorem; ku czci y ozdobie *WujBib*]. *Leop Ex* 28/2 (*Linde*).]

»ozdobna sława« (1): Owo s połmiechem ludzkim/ s łzpetnem łzemrãniem/ s poćichem łzephãniem/ á owo zãłię z wielkã rołkołzã/ z wdzięcznym v kãłdego przyięciem/ y ozdobnã łlawã y poćiwołciã. *RejZwierc* 268.

»ozdobna twarz« (1): vyrzã iãwnie wielki poczet pãnienek vbrãnych wdziwne piẽkne łzãty/ wielce iãłne y ozdobne twarzy mãiãce *SkarŻyw* 70.

Szereg: »piẽkny, (i) ozdobny« (2): Otho ty piẽkny ieftełł miły moy/ y ozdobny [*pulcher es ... et decorus*; piẽkny [...] y wdzięczny *WujBib*]. *Leop Cant* 1/15; *Calep* 996a.

a. O wyglądzie zewnętrznym istot żywych, stroju człowieka (13) :

W porównaniu (1): Niebã/ y łziemie łprawco [...]/ Ciebie iãłnołć/ iãko płãłzcz ozdobny/ odzãiãłã. *KochPs* 154.

W przeciwstawieniu: »żałobny ... ozdobny« (3): ODpráwiwfzy przeważny pogrzeb Auguřtowi/ [...] wnet wřzyfcy zrzuciwfzy káptury żałobne/ Przeważnie gotowáli vbiory ozdobne. *StryjWjaz* Bv; Zdiąłeś [Boże] ze mnie wór żałobny/ A włożyłeś płařcz ozdobny. *KochPs* 41; *GrochKal* 20.

Wyrażenia: »ozdobna краса« (1): ptak [...] Ze mnie fie sřtał ták śliczny [...]. Gżegżółká fie wyrwála/ chcąc mie [ślicznego ptaka] złupić z onéy Ozdobnéy krafy moiéy *GosřCast* 20.

»stroj(e), odzienia, ubiory ozdobny(-e)« (4:1:1) Bo w tych řtroioch ozdobnych/ w tych kořtwnych chuřciech Rady chodzą podobno/ po czárćiech odpuřciech. *BielSat* D3 [*idem BielRozm*]; *StryjWjaz* Bv; domy chędogie y odzienia ozdobne [*aedes splendidas et indumenta elegantia*] wynaleźliście. *ModrzBaz* 143; *BielRozm* 28; *GrochKal* 25 [2 r.].

»szata ozdobna« [szyk 2:1] (3): Ná tych záfię będye řzátá ozdobna Hiácintiná/ to ieft/ złotogłowu modre⁸⁰ *BielKron* 34; *RejZwierc* 157; *GrochKal* 20.

Szeregi: »piękny i ozdobny« (1): Bonifacyufz/ vbrař fię w piękne y ozdobne Biřkupie ornaty *SkarŻyw* 576.

»światny i ozdobny« (1): Zygmuntá witayćie [...] Pozeymowawřzy te řzáty żałobne/ A wźiawřzy ná fię řwiatne y ozdobne. *GrochKal* 20.

W przén (1) : Abowiem pátrzay [...] iáko tę ozdobną řzátę fwał plugáwym błotem częřto plufkamy/ y przykro wycieramy. *RejZwierc* 157.

b. O walorach moralnych i umysłowych człowieka (37) : Abowiem thá pleć [*białogłowy*]/ godnořć dworzáninowá/ ozdobnieyfzą/ y więřzą/ czyni *GórnDworz* V6v; Iáko řtałořć s prawdą řpořu s řobą rořthą/ á iáko prawdá bez niey [*stałořci*]/ trudno ozdobna być ma. *RejZwierc* B; Awřzakoř teř widamy owę západłá á nikczemną myřl/ [...] gdy chłop fiedzi iáko kozieř [...] ni o czym dobrym nie myřli/ [...] iedno co przed řobą widzi á ktore fie oczom podobáią pilnuie/ iř teř iuř thám káżdá wřpaniłořć wpařć muři/ iuř ponuro miedzy ludźmi ozdobnymi chodźć muři. *RejZwierc* 54, 20v, 24, 85, 104v, 161, 224; Bo to napewnieyfza ná wyrokách Bořych wiernym przeřtáwáć/ á ludzkie choćiař ozdobne wynálařki imo fię puřzczáć. *CzechRozm* 96v; iř řyn człowieczy [...] nie wiele wiáry miał znaleřć ná ziemi: ktoremi řłowy/ dumę o ozdobney wielkořci řerc/ y myřli nářzych wybija. *NiemObr* 14.

W połączeniu szeregowym (1): A Pan Bog weyřrzař nań/ y grzechy iego odpuřcił [...]. Y wyředł piękny/ řwiatny y ozdobny/ y práwie odrodzony ná duřzy/ iáko řrebro y złoto z ogniá. *SkarKaz* 349b.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobna(-i) cnota, godnořć, ludzie.

Wyrażenia: »ozdobne obyczaje« [szyk 1:1] (2): nadobnie fie piękniemi řpráwámi ozdobiwfzy/ do domu fie záfię wroćił/ thák iřby fie ludzie przypátrowali onym ozdobnym obyczáiom iego *RejZwierc* 18; *Urbanitas Sermonis lepor*, oratio salibus condita, sal, facetiae – Obiczaie ozdobne y żarti poccźiwę. *Calep* 1142a.

»ozdobne poćiwořci« (1): to czytay [...] biorąc piękne przykłády z onych zacnych ludzi przodkow pirwfzych/ s poćiwych řpráw ich iáko nadobnie w onych pięknych pomiárach/ w onych rozwařnych řpráwach á ozdobnych poćiwořciach żywothy řwe řtanowali/ y w nich fie záchowywáli. *RejZwierc* 112v.

Szeregi: »nadobny a ozdobny« (1): Ale ktho fie ozdobi cnotą/ pięknym ná wżem vmiárkowáním/ poćciwemi poštěpki/ nadobnemi á ozdobnemi fprawami/ ten ieft iáko fzczep pięknie vfzczepiony *RejZwierc* 52v.

»sławny a ozdobny« (1): że ftan takiego káždego /w iákimkolwiek przypadku będzie poftánowiony/ zawnždy kwitnąć muśi/ á zawnždy sławnym á ozdobnym okazać fie muśi. *RejZwierc* 51v.

a. *O języku i stylu wypowiedzi, kunsztowny* (20) : thá gadká twoiá zda fie być bárzo ozdobna *KrowObr* 114v; *NiemObr ktv*.

Wyrażenia: »ozdobna mowa (a. wymow(k)a), rzecz« [szyk 7:3] (7:3): *KrowObr* 94, 220 marg, Vu3; poftan był [*Augustyn*] do Medyolánu/ áby tám czytał Retorykę/ to ieft/ náukę ozdobney rzeczy. *BielKron* 160v; *GórnDworz* G; Názaiutrz Károluffá Krolá pozdrawiáli/ Y poftelstwo ozdobną mową fprawowali. *StryjWjaz* A4; *ModrzBaz* 1; Bo nápiśał mniśkie vftawy/ ofobnym baczeniem y ozdobną wymową *SkarŻyw* 253; Nie fzukay w tym piśaniu ozdobney wymowy/ Boć prawdę zdawná mowią prościuchnemi słowy. *NiemObr ktv*; *ZawJeft* 35; [do rády fzedfzy/ przed nimi [*Cycero*] ozdobną rzecz vczynił/ onego Roftciufá iuż opuľczónego od wżech oczyścił *CiceroKosz* b3v (*Linde*)].

»ozdobny rym« (1): godno dáć cześć pánu temu/ Pieśń wefoła/ ozdobny rym/ fluzy iemu. *KochPs* 212.

»ozdobne słowa« [szyk 4:1] (5): Snadźbychmy fie ná ony wirfzyki zgodzili/ Co ie ieden Rzymiánin nápiśał nadobne/ Y słowy ozdobnemi y pámięci godne. *RejZwierc* 252v, Aaav; co infzi grubo wyłozyli/ to oni ozdobnieyfzemi słowy y fentencyami obiáśniáią [*verborum et sententiarum luminibus illustrando*] *ModrzBaz* 1; *KochJez* B4; Ale zá ftáręgo wieku ludzie zgoła lichwy (iákiemiżkolwiek ozdobnemi słowy iá chcemy zwác) zázakowali. *SarnStat* 1273.

»wiersz (jest) ozdobny« (2): *KwiatKsiąż* Mv; wiérfzem ozdobnym/ y rymy gładkiemi/ Mam nádzieię/ że z miľtrzmi porównam dobrými. *KochFrag* 21.

Szeregi: »cudny i ozdobny« (1): Piśał theż [*Rej*] żywot y fprawy onego Iozephá żydowfkiego Pátriárchy czudnemi y ozdobnemi słowy *RejZwierc* Aaav.

»ozdobny a ochędożny« (1): Lecź ia áćź się niefpodziewam/ żebym co pewnieyfzego [...] przynieść mogł/ áni mi ozdobney á ochędożney rzeczy doftawa [*nec orationis copiosae et elegantis ornatu abundarem*]/ przedfię podiáłem fie tey máteryey piśać *ModrzBaz* 1.

c. *Sławny, chlubny* (2) :

W połączeniu szeregowym (1): A Záprawdę rzecz ieft nie tylko przyfłtoyna pożyteczna/ sławna y ozdobna Rzeczyp. náfzey/ áby woylek iákie porywcze á potężne zawnżze pogotowiu miáła *GrabPospR* N2v.

Wyrażenie: »ozdobne męstwo« (1): Piękne fá rzeczy vczciwość z wycięftwem/ Chwałá z tryumphy/ y z ozdobnym męftwem *ZawJeft* 25.

2. *Piękny, bogaty, zasobny, wspaniały, okazały, jasny, wykwinny, (o rzeczach, miejscach, miastach, budowlach i ich elementach, ziemiach, niebie, świecie, czasie, zdarzeniach, instytucjach); speciosus Vulg; luculentus Mącz* (46) : Zrućił ná doł Pan á nieprzepuścił/ wlfyckie ozdobne rzeczy Iákobowe [*omnia speciosa Iacob*; wżytko piękne (*marg*) przybytki, ábo miefzkánia, H. (-) Iákobowé *WujBib*] *Leop Thren* 2/2; Poftáwił Sálomon kościoł ze wżytkim doftátkiem/ nád ktory fwiát ozdobnieyfzego nigdy

nie miał *BielKron* 77; Vmárł [*Dawid*] w Mediey mieście/ pochowan w grobie ozdobnym który był dał łobie wdzyłać. *BielKron* 93, 270v, 292v; Maćie Poświęcenié Wieże téy [*królestwa polskiego*]/ nie tak podobno ozdobné iákościé mieć chćieli *OrzQuin* Ov; *GórnDworz* Ll6v; doftáká lie też iednemu Spártá miálftho nie bárzo ozdobne przeciwko innym miáftom *RejZwierc* 172; Tenże tho s świáthem [...] y z iego ozdobnemi przypadki żegnáiąc lie rozmawia krotkiami słowy. *RejZwierc* 269; ktoremiby łpofoby bogáctwá zbierał/ dom łwoy świetny vczynił/ ogrody dobrze zárobił/ łprzet domowy ábo rylztunek ozdobny [*supellectilem splendidam*] miał/ sługi łtroynie noził *ModrzBaz* 15; *SkarŻyw* 455; podobało mu lię miełfce w pułzczy bárdzo ozdobne miedzy gorámi/ gdzie rzeká Wilna w pada w Wiliá *StryjKron* 345; Y miáfto/ y ozdobnych Cérkwi w czásie krotkiem Trzydzieści wygorzáło *KochJez* B2v; *WerGoścPapr* 202; *JanNKar* A4v; *KlonFlis* G3.

W połączeniach szeregowych (6): W krotkim czáfu miáfto wielkie/ ozdobne/ y sławne łtánowali y ofiedli. *BielKron* 75v; *Luculentus*, *Swietny*/ Iáfný/ miekćący lie ozdobny/ okazały. *Mącz* 201a; dwor żaden/ choć naywięthszego páná/ nie może być práwym dworem/ to ielt/ łwietnym/ ozdobnym/ vbránym/ ochędożnym/ wesołym/ gdzie białyhgłow niemáłz *GórnDworz* V6v; *WujJud* a3v; *ReszPrz* 72; *Proporzec* podány/ Kósztownémi fárbámi włyzytek máłowány/ Wielki/ świetny/ ozdobny *KochProp* 7.

W przeciwstawieniu: »obronny ... ozdobny« (1): Abowiem miálftho obronne będzie łpułtołłone/ ozdobne będzie zołtháwione [*Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur*; Bo miáfto obronné łpułtołłeie/ piękne będzie opułczoné *WujBib*]. *Leop Is* 27/10.

W porównaniu (1): Boć mądrość ná łwiece ielth iákoby iáki ozdobny ratułz w iákim zacnym mieście/ rozlicznemi cnotámi iáko on ratułz wieżyczkámi ołádzona. *RejZwierc* 14v.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobna(-y, -e) *cerkiew, dom, dworzanin, grob, kościół* (2), *miasto* (5), *miejsce* (2), *obrona, ostrow, Polska, proporzec, przypadłości świata, ratusz, rzecz, rysztunek, służba, woda, ziemia* (2), *złotogłow*; [co] *ozdobniejszej barwy*.

Wyrażenia: »ozdobne niebo« (1): człowiek twarz wyniołłą niefie przed włzitkami Patrząc wozdobne niebo oczima iáfnymi. *KochSat* B4.

»rzeszanie ozdobne« (1): rzeszanie ozdobne z żiárniłtemi iábłki ná kápitellu łlupowym tho włlyłthko miedziane [*rebiaculum et malogranata super capitellum columnae omnia aerea*]: thákowelz miał ochędołtwo y przypráwy drugi łlup. *Leop 4.Reg* 25/15[17].

»wyniosło ozdobny« (1): połožono ich [*zamordowanych braci*] włyłtkich piáći rzędem w wyniołło ozdobnych Złotogłowem przykrytych grobach *StryjKron* 777.

»ozdobna zapłata« (1): Tedy odwáżyli zapłátę zá mię trzydzieści łrebrnych. Y rzekł Pan do mnie: Wrzuć iá do te^{go} co formuie obrázy (thę) ozdobną záplátę [*decorum pretium*; piękná zapłátę *WujBib*] zá ktorá mię ołłácowali. *Leop Zach* 11/13.

Szeregi: »chędoższy a ozdobniejszy« (1): Píłżá łtárzy y nowi historikowie o mieście Ieruzálem/ iáko to miáfto było chędogie [...]. A iáko lie włyzytcy zgadzáiá/ chędołżłfe á ozdobniełłze nie było/ iedno czáfu przyłćia Páná Kryłtułá. *BielKron* 264v.

»cudniejszy i ozdobniejszy« (1): Co widzimy zrozmáitych á zrolicznych żyoł y kwytakow/ ktorých łłáty y bárwy dáleko cudniełłfe y ozdobniełłfe łá *GliczKsiqz* F.

»ozdobny i kosztowny« (1): który [Salomon] też wymyślił trzy rzeczy uczynić [...] to jest/ kościół ozdobny y kosztowny uczynić ku chwale Bożey *BielKron* 76.

»ozdobniejszy i obfitszy« (1): od tych cząłow iako Cesarstwo w ten [rakuski] dom wezło/ ziemią na wżytym fthála sie ozdobniejszy y obfitsza *BielKron* 289v.

»świetniejszy i ozdobniejszy« (1): Ktorzy [posłowie Włodzimierza] iako prości á grubi/ gdy tylo na łtroie zwierzchowne y malowania Kościołow y obrazow patrząli/ á v Grekow świetniejszy y ozdobniejszy widzieli/ z Greki przełtác woleli. *SkarJedn* 227.

»ozdobny i wspaniały« (1): wymyślił w Hieruzalem [...] kościół ozdobny y wpániały postáwić. *SkarŻyw* 396.

»zacniejszy i ozdobniejszy« (1): Nie łromotá Miáłtom zacniejszy w Europie [...] y ozdobniejszy/ mieć w poszrod rynku álbo Ratuszá mieysce tákiey łprawiedliwósci *PowodPr* 80.

W przen (1) : Rozłtuchnieią ozdobne mieścá pułtyniey [*Pinguescent speciosa deserti*; Stłusćieią ozdoby pułtynie *WujBib*] *Leop Ps* 64/13.

a. O biegu ciał niebieskich (3) : W Księgách łwych opisuiąc Niebieskie obroty/ Táke Gwiazd rozmaitych ozdobne łfoty. *PaxLiz* Cv.

Szereg: »ozdobny i subtylny« [*szyk 1:1*] (2): łámá iednołtáynołc Biegow niebieskich/ iest nieomylnym dowodem/ że ono ozdobne y subtylne budowanie/ iest łprawione wedle myłli Bożey *LeovPrzep* a2, F2.

b. O czasie (2) :

Wyrażenia: »dzień ozdobny« (1): Widziałem rano/ ielce nie był dzień ozdobny/ Tylko wiérzchy gór łłónce iádąc zápaláło *GórnTroas* 16.

»ozdobna wiosna« (1): Zá tym różnémi z drzewá owocámi/ Ozdobna Wiołná [*bląd zam.* jesień] czełtuie sie známi. *GosłCast* 69.

c. O obrzędach weselnych, ucztach (4) : Ty [*cerymonije*] mię iuż też do siebie/ choćiaz się zdádzą być ozdobne/ wám pánu Bogu moiemu/ nie zwabią. *CzechEpPORz* **4v.

Wyrażenie: »ozdobne cerymonije« (1): Bábilon wielka mátká nietzyłtości [...] pánowanie łwoie vmocniłá [...] káplicámi/ orgány/ łlupy/ ozdobnymi Cerymoniámi *KrowObr* 242.

Szeregi: »kosztowny a ozdobny« (1): ktoremiby łpołoby bogáctwá zbierał/ [...] wczte kosztowną á ozdobną łpráwił *ModrzBaz* 15.

»wesoly a ozdobny« (1): CHwalćie Páná ábowiem dobrze iest łpiewác Bogu náłłemu: niecház będzie welołe á ozdobne chwalenie [*iucunda decoraque laudatio*; wdźięczna y ozdobna chwałá *WujBib*] *Leop Ps* 146/1.

d. O tekstach (2) :

W połączeniu szeregowym (1): Przełto/ otym Papiełz włtáwicznie myłlił/ áby inłzą náńkę [!] ozdobniejszy/ plathniejszy/ y rozumniejszy do kościolá Bożego wprowadził. *KrowObr* 48v.

Wyrażenie: »tytuł ozdobny« (1): ktorzy [*prosci chrześcijanie*] ná te ksiáżki wpádłzy/ tytułem ozdobnym ále fáłłzywym záwiedzeni/ mogli by miáłto zdrowego napoiu/ iádu sie nápić *WujJud* a7v.

3. O dziełach stworzonych przez Boga (5) : Włzytki rzeczy ozdobne [*Cuncta fecit bona Vulg Eccle* 3/11; Włlyłtkie rzeczy dobre *Leop*; Włzytko wczynił dobre (*marg*) piękne, ábo pięknie. H. (-) *WujBib*]

vczynił ná czás fwoy/ á fwiát podał w ich fercá myfliwe/ áby nie rozumiał człowiek dzyełá Bołkiego *BielKron* 79v; Nie zápomnię wyznáwác twoiéy [Boże] mądrości/ Twoich czynów ozdobnych/ twéy wielmożności. *KochPs* 114; Co łálki/ świát ozdobny Ma/ y co fię iey rodzi W niebie *GrabowSet* X2.

Wyrażenie: »ozdobny majestat« (1): Pádniże przęd [!] nogámi Bogá naywyżłzego/ Lefz krzyżem pod ozdobnym máieftatem iego *WisznTr* 29.

Szereg: »znaczniejszy i ozdobniejszy« (1): nigdzież znaczniejszye y ozdobniejszye rzemieřłó iego [Boga] nie ielt/ iáko ná świętych y wybránych *SkarŻyw* A3.

II. W funkcji imiesłowu czynnego od „ozdobić” (7) :

1. *Upiększający* (5) : niechay kto napiękníey ná koń wliędzie/ ábo co ozdobnego vczyni/ bá wneth znaydzie łędziego [...] / Ieden mowi iż nie ták ma dzierżec nogę w ftrzemieniu/ drugi powieda iż nie ták miał kobiercá wwiążác *RejZwierc* 56v; Z vřt złořnikowych nic nie ielt chwałá ozdobna/ bo nie pochodzi od Páná. *BudBib Eccli* 15/9.

Wyrażenia: »rycerstwo ozdobne« (1): Iáko kiedy kto ná naukę záiedzie, álbo po Rycérřtwie ozdobnym do cudzéy nátiíey, álbo řluzbá fię zábáwi *SarnStat* 1287.

»ozdobne tytuły« (1): iżeby ten kořciól Papięski Bábilońki poznác mogli: á nie ogládáiac fię nic ná ozdobne tytuły y zmyřloná powagę ie⁸⁰ *NiemObr* 180.

»zwycięstwo ozdobne« (1): To co może być w człeku požádano: Sławá vcziwa/ zwycięstwo ozdobné *ZawJeft* 25.

2. *Doskonalący* (2) : Ku temu [szatana] záklinániu/ infze teź obrzędy przyřtěpuia/ z ktorých ořobno káždy [...] wlařne y ozdobne ma znáczenie. *KuczbKat* 145.

a. O uczuciach: przenikający, przemożny (1) :

Wyrażenie: »uciecha ozdobna« (1): Tam vćiechá ozdobna/ y niezłiczna rořkořz/ Zdięłá mnie po wřzem cíele/ vřlyřzawřzy ten głos. *PaxLiz* C3v.

III. W funkcji imiesłowu biernego od „ozdobić” (24) : Krol řam był rozumem/ pięknořciá/ cnotá/ ná wřzem ozdobny/ Oyczyzny nádzieiá/ ozdóbá krolow *BielKron* 307v; Perornatus participium, seu nomen ex participio – Barzo ozdobni. *Calep* 787a.

1. *Przystrojony* (o wygládzie istot żywych) (7) : z długim kołnierzem áż do páłá/ to powiádáia iż ták czyřcie/ chłop ozdobny/ od wiátru fię zářłoni kiedy trzebá *RejZwierc* 58; Więcz będą ořtrogi ná puł łokciá/ to teź ták czyřcie/ ozdobny chłop ná koniu/ y koniá fię mocno imie/ y wřzytko czyřcie. *RejZwierc* 58.

ozdobny czym (3): tá wářzá Dworřka godnořć/ ktora nie czym innym ozdobna ielt/ iedno řzkápá/ kábatem/ mářzkárá *OrzRozm* Rv. Cf **Wyrażenia.**

ozdobny w czym (1): *GliczKsiąż* Fv cf »ubraný a ozdobny«.

Wyrażenia: »pierzem mienionym ozdobny« (1): A tu cudny ptak ieden Ořłowi podobny Ma gniazdo/ wřzyřtek pierzem mienionym ozdobny. *WitosřLut* A3v.

»złotem ozdobny« (1): s Tećzyná Grábiowie/ Ten [Jan] pořtorářtá práwie w řwiętnym złotogłowie. Drugi [iego brat] ořmđzieřiat pocřtu złotem ozdobnego/ Okazał *StryřWjaz* B3.

Szeregi: »ozdobny a řśniący« (1): Ktorzy wřiádadie ná ozdobne á řśniące fię ořły [super nitentes asinos; na ořł řwietne *WujBib*]/ á fiedzićie ná Sądzie [...] / mowćie. *Leop Iudic* 5/10.

»ubraný a ozdobny« (1): iž nad cyę [Krezusa] áczes thák yeft vbrány á w złotych śfacyech ozdobny/ yeft yeden z Aten Tellus *GliczKsiąż* Fv.

2. Obdarzony moralnie i umysłowo, upiększony wewnątrznie (o człowieku) (7) : A gdyć zá fzkutę w zad vćieką gory Oglądałz świetne iáko płomień mury/ Miafsto iák z rąbká wywinął ofobne Ná wżem ozdobne. *KlonFlis* G2.

ozdobny w co (1): Bo ácz kto bywa w piękne zwyczajie ozdobny/ Rad nierad vlęc muśi/ choć y człowiek godny: Gdy z przywáry oyczyftych złych śpraw ieft wiadomy *GosłCast* 33.

Wyrażenia: »nadobnie ozdobny« (2): cnotliwy á bączny człowiek powinien śtaniczek śwoy ták opátrować/ ták zdobić/ [...] iákoby gi káždemu z ofobná dobrym/ cnotliwym/ á ná wżem nadobnie ozdobnym vkazał *RejZwierc* 37, 88v.

»rozumem ozdobny« (1): Thym iedno ludzye ku Bogu podobni/ Iž śá rośtropnym rozumem ozdobni. *RejZwierc* 214.

»nie śłowy ale rzeczą ozdobny« (1): To ieft moy Pánie człowiek gruntowny/ á nie śłowy ále rzeczą ozdobny *OrzList* f4v.

Szereg: »cnotą bogatszy a ozdobniejszy« (1): Aza ty kołztownieyśzą á wydworknieyśzą śzátę ná śię wdziawśy iefteś mędrśy? [...] áza ktorą cnotą bogátśy y ozdobnieyśzy [*An melior*]? *ModrzBaz* 50v.

3. Upiększony, wyposażony w to, co zewnątrznie upiększa (o przedmiotach, miastach itp.); excultus Calep (4) : POdgórfki źróbkú/ czemu pátrząc krziwo [...] Mnimałz żem proftak: ia ná cię ofobny Rząd myśłę włożyc/ y muńftuk ozdobny. *KochFr* 79; *Calep* 384b.

Wyrażenie: »członkow subtylnością ozdobny« (1): á iž było pácholátko vrodziwe/ y oblicza pięknością tákże członkow subtylnością ozdobne/ wziął go ku łobie *StryjKron* 365.

Szereg: »znamienity a kosztownie ozdobny« (1): Ten Afwerus [...] vczyńił wielkie gody wśzytkim kfiążetom śwoim [...] w gmachoch známienitych á kołztownie ozdobnych *BielKron* 114v.

4. Prawdopodobnie: Wyposażony zbrojnie (1) :

Wyrażenie: »ozdobna wyprawa« (1): y śam [król] iey śzukác vmyślił/ y zwielką á ozdobną wyprawą y dworem śwym/ przypłynął do Antorffu. *SkarŻyw* 487.

5. n-loc Nazwa bramy do świątyni jerozolimskiej (3) :

Wyrażenie: »Ozdobne(-a) Drzwi, Forta« (2:1): A nie iáki mążz ktorý był chromy [...] / bywał przynofson/ á kładli go więc ná káždy dzień v drzwi kościelnych/ ktore zwano Ozdobne [*ad portam templi, quae dicitur speciosa*; v drzwi kościelnych/ ktore zwano Nadobne *WujNT*] *Leop Act* 3/2; poznawáli go że tho on był co ná iáłmuźnie śiadał v Ozdobnych drzwi kościelnych [*Sedebat ad speciosam portam templi*; v drzwi Nadobnych kościelnych *WujNT*; v drzwi ozdobnych kościelnych *WujBib*] *Leop Act* 3/10; gdy forę przed kościołem ochędoźną wielkim kołztem wyśtáwił [*Joathan*]/ ktora potym była rzeczona ozdobna fortá *BielKron* 88.

Synonimy: **I.1.a.** *cudny, piękny, świetny*; **b.** *mądry, nadobny, ślawny, zacny*; **a.** *cudny, ochędoźny*; **2.** *chędogi, cudny, foremny, kosztowny, obfity, ochędoźny, okazały, piękny, świetny, wspaniały, zacny*; **a.** *subtylny*; **c.** *wesoły*; **3.** *znaczny*; **II.2.** *bogaty*; **III.1.** *śniący, ubraný*; **3.** *znamienity*.

Cf **NIEOZDOBNY, OZDOBIONY**